

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

303

Gospodarka turystyczna w regionie

**Wybrane problemy funkcjonowania regionów,
gmin i przedsiębiorstw turystycznych**

Redaktor naukowy

Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

**DOLNY
ŚLĄSK**

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-362-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana
Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	9
Iwona Bąk , Badanie poziomu atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego z wykorzystaniem wielowymiarowej analizy korespondencji.....	11
Marlena Bednarska , Budowanie wizerunku pracodawcy z wyboru – wyzwanie dla przedsiębiorstw turystycznych.....	22
Krzysztof Borodako, Jadwiga Berbeka, Michał Rudnicki , Analiza wykorzystywania wybranych usług biznesowych przez polskie przedsiębiorstwa turystyczne.....	31
Krzysztof Borodako , Konsultacje biznesowe w kontekście współpracy małopolskich firm turystycznych.....	41
Jacek Borzyszkowski , Współczesne wyzwania <i>destination management organizations</i> (DMO).....	49
Maciej Dębski , Wpływ postrzegania działań proekologicznych hotelu przez turystów na skłonność do wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju.....	58
Diana Dryglas , Analiza SWOT w obszarze funkcji uzdrowskiej Krynicy-Zdroju jako instrument kształtowania strategii marketingu terytorialnego.....	67
Grzegorz Golebski , Kondycja finansowa organizatorów turystyki w Polsce w latach 2007-2011.....	78
Aleksandra Grobelna , Uwarunkowania kreatywności czynnika ludzkiego w przedsiębiorstwie hotelowym.....	93
Marian Gúčik, Tomáš Gajdošík , Vzťahy spolupráce v cestovnom ruchu v regióne Vysoké Tatry.....	105
Małgorzata Januszewska , Proces prywatyzacji przedsiębiorstw uzdrowskich w Polsce.....	116
Maja Jedlińska , Strategie rozwoju w systemach hotelowych.....	127
Małgorzata Jędrasiak , Innowacyjność w hotelarstwie na przykładzie wybranych hoteli Dolnego Śląska.....	140
Joanna Kizielewicz , Współpraca na rzecz rozwoju turystyki morskiej w województwie pomorskim.....	150
Renata Krukowska, Ewa Skowronek, Andrzej Tucki , Działania innowacyjne branży turystycznej województwa lubelskiego w zakresie rozwoju oferty turystycznej.....	161
Beata Meyer , Funkcja turystyczna a zrównoważony rozwój obszarów nadmorskich na przykładzie gmin województwa zachodniopomorskiego ..	170

Jolanta Mirek , Rola marketingu terytorialnego we wdrażaniu koncepcji zrównoważonego rozwoju w polskich uzdrowiskach	179
Marcin Molenda , Narzędzia motywowania pracowników w przedsiębiorstwie gastronomicznym	188
Arkadiusz Niedziółka , Współpraca instytucjonalna w zakresie promocji agroturystyki w województwie małopolskim	196
Marcin Olszewski , Strategie zarządzania wiedzą w przedsiębiorstwach hotelarskich – implikacje dla konkurencyjności przez jakość	205
Aleksander Panasiuk , Ocena zaangażowania gmin w pozyskiwanie środków Unii Europejskiej w zakresie gospodarki turystycznej	214
Daniel Puciato , Uwarunkowania wdrażania innowacji w przedsiębiorstwach hotelowych z Wrocławia	223
Michał Rudnicki , Wykorzystanie aplikacji mobilnej jako innowacyjnego kanału komunikacji przedsiębiorstw rynku turystycznego z konsumentami na przykładzie Kopalni Soli „Wieliczka”	235
Kristina Šambronská , GAP model as one possibility of evaluating hotel service quality	247
Bogusław Stankiewicz, Julia J. Sienkiewicz , Kluczowe czynniki pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw sektora turystyki uzdrowiskowej w Polsce – studium na przykładzie województwa zachodniopomorskiego ...	255
Łukasz Stokłosa, Jan Krupa, Łukasz Wątroba , Portal internetowy jako narzędzie komunikacji i promocji obszarów recepcji turystycznej – analiza porównawcza na przykładzie województwa podkarpackiego i szwajcarskiego kantonu Ticino	265
Tomasz Studzieniecki , Współpraca na rzecz rozwoju turystyki na pograniczu polsko-rosyjskim	276
Joanna Szczęsa , Możliwości rozwoju turystyki zrównoważonej na obszarze województwa lubelskiego	285
Dawid Szutowski , Generatory wartości w przedsiębiorstwach hotelowych ...	297
Elżbieta Szymańska , Innowacyjność procesowa organizatorów turystyki w świetle badań jakościowych	307
Agnieszka Ulfik , Rola samorządów terytorialnych w kształtowaniu turystyki w regionach	316
Edward Wiśniewski , Ocena atrakcyjności turystycznej powiatów województwa zachodniopomorskiego	324
Zbigniew Zontek , Źródła innowacyjności przedsiębiorstw turystycznych w regionie	335
Michał Żemła , Konkurencyjność obszarów turystycznych – od współpracy wewnątrzregionalnej do współpracy międzyregionalnej. Aspekty teoretyczne	345

Summaries

Iwona Bąk , Application of correspondence analysis in the analysis of tourist attractiveness of counties of West Pomeranian Voivodeship.....	21
Marlena Bednarska , Employer branding as a challenge for tourism enterprises	30
Krzysztof Borodako, Jadwiga Berbeka, Michał Rudnicki , The analysis of use of selected business services by Polish tourism enterprises.....	40
Krzysztof Borodako , Business consultations among Małopolska's tourism firms	48
Jacek Borzyszkowski , Present-day challenges for Destination Management Organizations (DMO).....	57
Maciej Dębski , Hotels and sustainable development of the region-fiction, possibility or necessity	66
Diana Dryglas , SWOT analysis in the area of Krynica-Zdrój spa function as an element of the territorial marketing strategy formation.....	77
Grzegorz Golebski , Financial condition of tourism organisers in Poland in the period 2007-2011	92
Aleksandra Grobelna , Determinants of the human resources' creativity in the hotel enterprise	104
Marian Gúčík, Tomáš Gajdošík , Tourism cooperative relations in the region of high Tatras	115
Małgorzata Januszewska , The process of spa enterprises privatization in Poland.....	126
Maja Jedlińska , Development strategies in hotel systems.....	138
Małgorzata Jędrasiak , Innovation in Polish hotel business on a basis of Lower Silesia hotels	149
Joanna Kizielewicz , Cooperation for the development of marine tourism in Pomeranian Voivodeship	160
Renata Krukowska, Ewa Skowronek, Andrzej Tucki , Innovation of the tourism stakeholders in product development as exemplified by Lublin Voivodeship	169
Beata Meyer , Tourism function and sustainable development of the seaside areas on the example of West Pomeranian Voivodeship's communes	178
Jolanta Mirek , Role of territorial marketing in implementing the concept of sustainable development in Polish health resorts	187
Marcin Molenda , Tools for motivating employees in a gastronomic company.	195
Arkadiusz Niedziółka , Institutional cooperation in the range of agritourism promotion in Małopolska Voivodeship.....	204
Marcin Olszewski , Knowledge management strategies in hospitality enterprises – implications for competing by quality	213

Aleksander Panasiuk , Evaluation of engagement of municipalities in raising European Union funds for tourism economy	222
Daniel Puciato , Determinants of innovation implementation in hotel enterprises located in Wrocław	234
Michał Rudnicki , Use of mobile applications as an innovative channel of communication between tourism businesses and consumers. Case study: Wieliczka Salt Mine's mobile apps.....	245
Kristina Šambronská , Model GAP jako jedna z możliwości szacowania jakości usług hotelowych	254
Bagusław Stankiewicz, Julia J. Sienkiewicz , Key factors of competitive position of health tourism enterprises in Poland – study on the example of West Pomeranian Voivodeship.....	264
Łukasz Stokłosa, Jan Krupa, Łukasz Wątroba , Internet portal as a communication and promotion tool of tourism destinations – a comparative analysis on the example of Subcarpathian Voivodeship and the Canton of Ticino.....	275
Tomasz Studzeniecki , Cooperation for tourism development on Polish Russian border.....	284
Joanna Szczęsna , Capabilities of sustainable tourism development Lublin Voivodeship	296
Dawid Szutowski , Value drivers in hotel companies	306
Elżbieta Szymańska , Process innovativeness of tour operators in the light of qualitative surveys.....	315
Agnieszka Ulfik , The role of local governments in the creation of tourism in regions	323
Edward Wiśniewski , Evaluation of tourist attractiveness of West Pomerania counties.....	334
Zbigniew Zontek , Sources of innovation of tourist enterprises in a region	344
Michał Żemła , Competitiveness of tourist areas – from intra to inter-destination cooperation. Theoretical aspects.....	355

Tomasz Studzeniecki

Akademia Morska w Gdyni

WSPÓŁPRACA NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI NA POGRANICZU POLSKO-ROSYJSKIM

Streszczenie: Pogranicze analizowane jest interdyscyplinarnie jako terytorium kontaktu dwóch lub więcej kultur, języków i narodów. Opierając się na studiach literaturowych, analizie aktów prawnych i obserwacji uczestniczącej, dokonano delimitacji i prezentacji pogranicza polsko-rosyjskiego. Zaproponowano i zweryfikowano model współpracy na obszarze pogranicza. Celem głównym artykułu było wykazanie, że współpraca międzynarodowa realizowana przed administrację rządową, samorządową oraz inne podmioty w istotny sposób przyczynia się do rozwoju turystyki po obu stronach pogranicza. Ponadto w pracy dokonano periodyzacji i typologii współpracy polsko-rosyjskiej pod kątem rozwoju turystyki.

Słowa kluczowe: granica, Kaliningrad, region, turystyka, współpraca.

1. Wstęp

Analiza współpracy międzynarodowej na rzecz rozwoju turystyki na obszarze przedzielonym granicą państwową wymaga omówienia licznych uwarunkowań, w tym politycznych i organizacyjno-prawnych. Przedmiotem analizy jest pogranicze Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej. Intensyfikacja współpracy międzynarodowej koordynowana przez administrację rządową obu państw przyczyniła się do stopniowej eliminacji barier granicznych. Wypracowana została bezprecedensowa w historii Unii Europejskiej formuła Małego Ruchu Granicznego. Stanowi ona szansę rozwoju turystyki, a tym samym rozwoju gospodarczego pogranicza.

2. Pogranicze jako kategoria ideowa i przestrzenna

Granice od dawna są przedmiotem zainteresowań wielu dyscyplin badawczych. Interpretuje się je często jako bariery, których funkcjonowanie klasyfikuje się w sposób ciągły lub skokowy. W aspekcie skokowym występują bariery formalne i nieformalne. Bariery nieformalne, o charakterze fizjograficznym lub kulturowym, ograniczają powiązania społeczne i gospodarcze. Bariery formalnymi są granice polityczne,

którym towarzyszy zazwyczaj kontrola graniczna [Palmowski 2007]. Pogranicze, w znaczeniu ideowym i przestrzennym, oznacza zarówno obszar w pobliżu granicy [Słownik... 2012], jak i obszar przedzielony granicą. Termin ten interpretować można jako „terytorium kontaktu dwóch lub więcej kultur, języków i narodów” [Sadowski 1991]. W niniejszym artykule, odnoszącym się do współpracy międzynarodowej, pogranicze oznaczać będzie przedzielony granicą państwa obszar co najmniej dwóch sąsiadujących państw. Delimitacja pogranicza ma charakter uznaniowy. Szczególnym przypadkiem pogranicza jest region transgraniczny, stanowiący „względnie jednorodny obszar, wyodrębniony na podstawie określonych kryteriów” [Brodecki 2005]. Pomimo ścisłych powiązań funkcjonalnych ani pogranicze, ani region transgraniczny nie stanowi jednej przestrzeni społeczno-ekonomicznej, lecz jest sumą przestrzeni związanych z terytoriami sąsiadujących państw [Palmowski 2000].

Pogranicze jest obszarem peryferyjnym. Zazwyczaj występuje tam problem bezrobocia i starzenia się społeczeństwa. Zły stan infrastruktury technicznej oraz słabo rozwinięta sieć transportowa nierzadko pogłębiają peryferyzację [Falkowski 2006]. Szansą rozwoju obszarów przygranicznych i transgranicznych stały się fundusze i inicjatywy wspólnotowe, ze szczególnym uwzględnieniem programów INTERREG oraz Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

3. Delimitacja i charakterystyka pogranicza polsko-rosyjskiego

Granica polsko-rosyjska jest najkrótszą zewnętrzną granicą Unii Europejskiej ochraniają przez służby Rzeczypospolitej Polskiej. Jej długość wynosi 232,04 km. Fragmentem granicy jest odcinek rozgraniczający morze terytorialne Polski i Rosji liczący 22,21 km [SG 2013]. Warmińsko-Mazurskiemu Oddziałowi Straży Granicznej powierzono ochronę lądowego odcinka granicy państwowej z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej o długości 198,77 km. Z kolei Morski Oddział Straży Granicznej ochrania odcinek granicy rozgraniczającej morze terytorialne z Rosją, odcinek wód wewnętrznych na Zalewie Wiślanym liczący 10,1 km oraz odcinek granicy lądowej z Rosją na mierzei wiślanej o długości 0,835 km. Jest to jedyny fragment pasa granicznego znajdującego się w województwie pomorskim. Osobowy ruch graniczny odbywa się na 5 spośród 8 przejść granicznych (tab. 1). Ale żadne z nich nie jest przystosowane do obsługi ruchu pieszego. Podróże między Polską i Obwodem Kaliningradzkim zapewniają całoroczne połączenia autobusowe oraz sezonowe połączenia kolejowe, morskie i śródlądowe po Zalewie Wiślanym.

Polska część pogranicza leży w strefie przygranicznej liczącej co najmniej 15 km. Z kolei w Obwodzie Kaliningradzkim strefa nadgraniczna obejmuje obszar rozciągający się w odległości 5 km od granicy w głąb terytorium Obwodu, wzdłuż granicy z Polską i Litwą, wraz z usytuowanymi tam miastami: Mamonowo, Bagra-tionowsk, Żeleznodorożnyj, Sowieck i in. Na terenie Mierzei Wiślanej strefa ta obejmuje obszar 7 km od linii granicy. Dostęp do plaż położonych wzdłuż Morza Bałtyckiego jest wolny, poza zamkniętymi obszarami wojskowymi, np. okolice miasta Bałtysk [MSZ 2013].

Tabela 1. Ruch graniczny między Polską i Rosją

Placówka Straży Granicznej	Przejście graniczne	Rodzaj przejścia granicznego	Rodzaj obsługiwanego ruchu granicznego
PSG w Braniewie	przejście graniczne w Gronowie	drogowe	osobowy, dwustronny ruch towarowy (dopuszczalna masa całkowita do 6 t)
	przejście graniczne w Braniewie	kolejowe	osobowy/towarowy
PSG w Bezledach	przejście graniczne w Bezledach	drogowe	osobowy/towarowy (międzynarodowy do 8 t nacisku na oś)
	przejście graniczne w Głomnie (nieczynne)	kolejowe	towarowy
	lotnicze przejście graniczne Mazury	lotnicze	osobowy
PSG w Barcianach	przejście graniczne w Skandawie	kolejowe	towarowy (z wyjątkiem towarów wwożonych do Polski podlegających kontroli fitosanitarnej)
	przejście graniczne w Gołdapi	drogowe	osobowy/towarowy (dopuszczalna masa całkowita do 7,5 t)
	przejście graniczne w Grzechotkach	drogowe	osobowy/towarowy

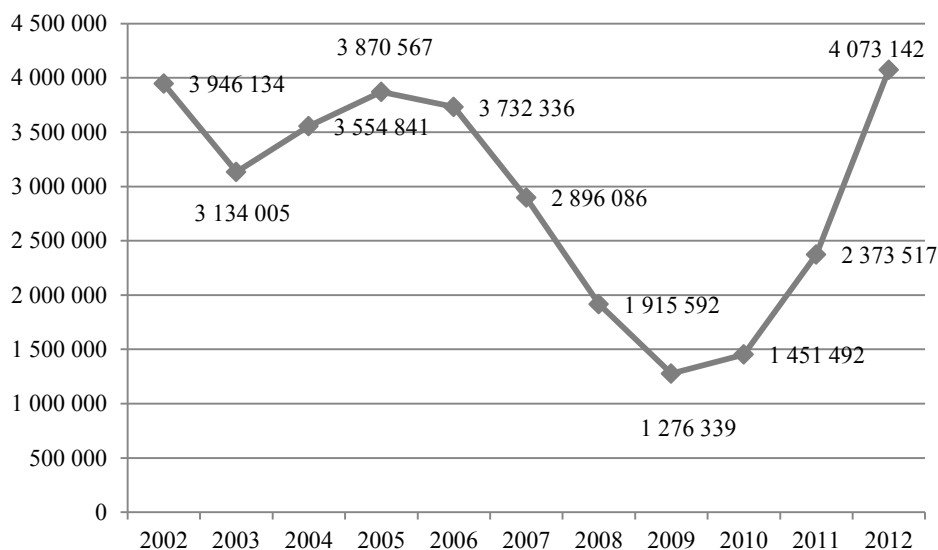
Źródło: [<http://www.wm.strazgraniczna.pl/placowki-wmosg/przejscia-graniczne>].

Pogranicze polsko-rosyjskie długo definiowano jako obszar obejmujący po stronie rosyjskiej cały Obwód Kaliningradzki, a po stronie polskiej województwo warmińsko-mazurskie [Palmowski 2008]. Takie założenie metodologiczne ułatwiało zbieranie danych i prowadzenie prac badawczych. Intensyfikacja procesu integracji Europy Bałtyckiej oraz poszerzenie się przestrzeni polsko-rosyjskiej współpracy międzynarodowej przemawiało za włączeniem do pogranicza województwa pomorskiego. Ponadto niekwestionowanym argumentem przemawiającym na rzecz poszerzenia pogranicza o Pomorze była lądowa granica państwa na Mierzei Wiślanej, umożliwiająca potencjalną wymianę międzynarodową. Zdaniem autora, wejście w życie polsko-rosyjskiej umowy o małym ruchu granicznym ostatecznie przesądziło o włączeniu województwa pomorskiego do strefy pogranicza polsko-rosyjskiego.

4. Ewolucja współpracy

W wyniku upadku Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w 1991 r. pojawił się nowy układ międzynarodowej współpracy bałtyckiej. W ciągu kilkunastu lat

kraje położone wokół Bałtyku wytworzyły gęstą sieć powiązań, instytucji i programów rządowych, samorządowych i organizacji pozarządowych [Palmowski 2008]. Proces integracji Europy Bałtyckiej sprzyjał zacieśnieniu współpracy polsko-rosyjskiej. Jednak wejście Polski do Unii Europejskiej przyczyniło się do spadku ruchu granicznego między Polską i Rosją (rys. 1).

Rys. 1. Osobowy ruch graniczny między Polską i Rosją w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych Straży Granicznej.

Ewolucja stosunków polsko-rosyjskich oraz współpracy bilateralnej analizowana jest w czterech etapach:

1. Etap 1991-2003

Przekraczanie granicy polsko-rosyjskiej w tym okresie odbywało się na podstawie „Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o wzajemnych podróżach bezwizowych obywateli obu państw” z 1997 r. Obywatele polscy mogli wjeżdżać na terytorium Rosji nie tylko na podstawie paszportu, ale w określonych przypadkach na podstawie dowodu osobistego ze stosownym wpisem. Z obowiązku wizowego zwolnione były określone grupy podróżnych. Aby wjechać na terytorium Federacji Rosyjskiej, wystarczyło zdobyć pieczętkę „AB”, którą wbijało się do paszportu.

2. Etap 2003-2007

W związku z planowanym wejściem Polski do UE radykalnie zmieniły się zasady podróżowania między RP i FR. Obydwa państwa wprowadziły reżim wizowy dla

podróżnych. Z obowiązku tego zwolnieni byli jedynie podróżujący tranzytem, członkowie załóg statków powietrznych i morskich oraz osoby posiadające zezwolenia na zamieszkanie na terytorium drugiego państwa na czas oznaczony [Umowa... 2003]. W pierwszym tygodniu po wprowadzeniu wiz ruchu osobowy na wschodnich granicach RP zmniejszył się o 63,9% [„Gazeta Wyborcza” 2003].

3. Etap 2007-2012

Wejście Polski do Strefy Schengen zaostriżyło formalności graniczne. Rosjanie mogli wjechać na terytorium Polski, jeżeli posiadali jeden z wymienionych dokumentów:

- krótkoterminową wizę jednolitą Schengen (C),
- długoterminową polską wizę narodową (D),
- zezwolenie na pobyt w Polsce,
- zezwolenie na pobyt wydane przez inne państwo Schengen.

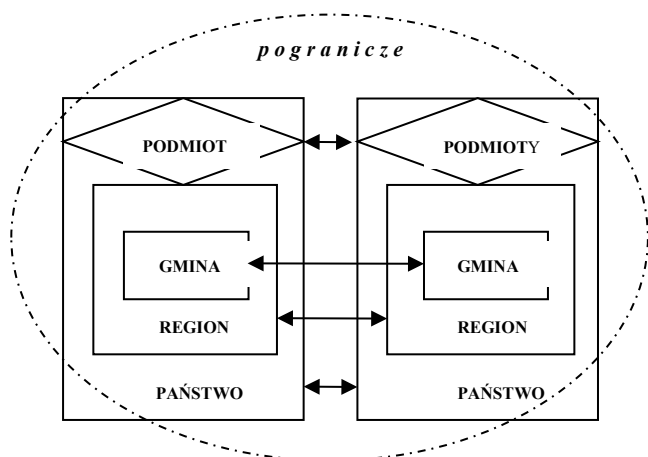
Jednak zawarcie umowy między Rosją i Unią Europejską o ułatwieniach w wydawaniu wiz obywatelom Unii i Federacji Rosyjskiej umożliwiło obniżenie kosztu uzyskania najtańszej wizy do równowartości 35 EUR.

4. Etap po 2012 r.

W 2012 r. weszła w życie „Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o zasadach małego ruchu granicznego”. Umożliwiła ona wielokrotne przekraczanie granicy między Rzeczpospolitą Polską a Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej przez mieszkańców Obwodu Kaliningradzkiego oraz mieszkańców 20 powiatów zlokalizowanych i województwach pomorskim i warmińsko-mazurskim. Do wielokrotnego przekroczenia granicy uprawniała już nie tylko wiza, ale również „zezwolenie”. Rosjanie zaczęli przyjeżdżać na zakupy, kuszeni ceną i jakością wielu produktów. Pojawił się popyt na oferty spa, aquaparków, parków rozrywki i markowych restauracji [TTG 2013].

5. Płaszczyzny współpracy

Współpraca polsko-rosyjska została formalnie zainicjowana w 1991 r. przez centralne organy władzy wykonawczej Federacji Rosyjskiej i Rzeczypospolitej Polskiej. Stopniowo włączono do niej organy terenowe administracji rządowej obu państw. Reforma terytorialna państwa, w tym powstanie trójszczeblowego systemu administracji, zwiększyła rolę samorządowych województw, które stały się partnerami Obwodu Kaliningradzkiego. Ewolucja współpracy polegała na stopniowym włączaniu do współpracy miast i gmin, w mniejszym stopniu powiatów. Jednocześnie następowała intensyfikacja współpracy podmiotów gospodarczych i społecznych. Model współpracy przedstawia rysunek 2.

Rys. 2. Model współpracy pogranicza

Źródło: opracowanie własne.

Stosując kryterium podmiotowe, można wyróżnić 5 płaszczyzn współpracy:

5.1. Współpraca rządowa

Współpraca bilateralna realizowana jest przez Polsko-Rosyjską Komisję Międzyrządową ds. Współpracy Międzyregionalnej oraz przez Polsko-Rosyjską Radę ds. Współpracy Regionów Rzeczypospolitej Polskiej z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej [MSZ 2013]. Do zadań Rady należy m.in. rozwój sportu i turystyki, a także rozwój wszystkich gałęzi transportu i jego infrastruktury. Przedmiotem pracy Komisji ds. Turystyki funkcjonującej przy Radzie była m.in. współpraca branży turystycznej oraz organizacja imprez turystycznych (rajdy, spływy, regaty) [MSW 2010].

5.2. Współpraca regionów

Władze województw pomorskiego i warmińsko-mazurskiego w oficjalnych dokumentach uznały współpracę z Obwodem Kaliningradzkim za jeden z priorytetów współpracy zagranicznej. Porozumienie o współpracy pomiędzy województwem warmińsko-mazurskim i administracją Obwodu Kaliningradzkiego z 2001 r. zakładało, że strony będą wspierać rozwój gospodarki i turystyki poprzez intensyfikację kontaktów między organizacjami gospodarczymi, organizowanie seminariów i konferencji, wspólną promocję imprez targowych i turystycznych oraz inicjowanie bezpośrednich kontaktów między firmami.

5.3. Współpraca gmin i powiatów

Powołanie euroregionów w istotny sposób przyczyniło się aktywizacji współpracy międzynarodowej pomiędzy powiatami i gminami Polski i Rosji. Współpraca transgraniczna odbywała się poprzez euroregiony Bałtyk, Niemen, Łyna–Ława. W statutach wszystkich euroregionów znalazły się zapisy dotyczące wspierania rozwoju turystyki. Po stronie polskiej struktury euroregionalne funkcjonowały jako stowarzyszenia samorządu terytorialnego. Kluczową rolę w aktywizacji współpracy turystycznej odegrały projekty realizowane przez samorządy po obu stronach granicy. Obejmowały one organizację imprez i wydarzeń, publikację materiałów informacyjnych, kreację i promocję produktów turystycznych. Kolejną płaszczyzną współpracy były organizacje międzynarodowe. Jedną z aktywniejszych stał się Związek Miast Bałtyckich, do którego należało 15 miast polskich i 2 rosyjskie. Komisja Turystyki ZMB zajęła się wymianą dobrych praktyk, redagowaniem kalendarza imprez i wydarzeń oraz zainicjowała konkurs na najlepszą destynację. Specyficzną formą turystyki była wymiana realizowana w ramach współpracy miast partnerskich. Samorządy powiatowe podejmowały współpracę transgraniczną przez podległe im jednostki organizacyjne, takie jak: straż pożarna, szkoły średnie, muzea, urzędy pracy, centra pomocy rodzinie i centra informacji turystycznej.

5.4. Współpraca podmiotów gospodarczych

Współpracy podmiotów gospodarczych RP i FR sprzyjała działalność Polsko-Rosyjskiej Izby Handlowo-Przemysłowej, która zajmowała się kojarzeniem partnerów, promocją wystaw targowych, obsługą turystyki biznesowej. Ponadto co roku dla branży turystycznej organizowane było Polsko-Rosyjskie Forum Turystyki. Podmioty turystyczne z Rosji brały udział w imprezach targowych w Polsce, np. w Gdańskich Targach Turystycznych. Polska branża turystyczna zapraszana była na Międzynarodowe Targi Turystyczne „Jantar” Kaliningradzie [MSW 2013].

5.5. Współpraca organizacji pozarządowych

Jednym z najaktywniejszych podmiotów współpracy transgranicznej zarówno po stronie polskiej, jak i rosyjskiej były organizacje pozarządowe (NGO). Aktywność organizacji w tej sferze cechowała elastyczność, szybkość podejmowania decyzji i działań, a niejednokrotnie także nowatorskie podejście do rozwiązywania problemów. Projekty transgraniczne przybierały najczęściej postać seminariów, konferencji, wizyt studyjnych, szkoleń, warsztatów, staży, wspólnych działań wydawniczych, plenerów i wystaw.

6. Podsumowanie

Pogranicze polsko-rosyjskie stało się obszarem intensywnej współpracy międzynarodowej. Początkowo pojęcie to dotyczyło regionu obejmującego Obwód Kalinin-

gradzki i województwo warmińsko-mazurskie, z czasem poszerzyło się o województwo pomorskie. Międzynarodowy ruch osobowy na granicy Polski i Rosji obsługuje 5 przejść granicznych, ale żadne z nich nie obsługuje ruchu pieszego. Ograniczone są połączenia komunikacyjne. Jednak dzięki inicjatywom rządowym systematycznie likwidowane są bariery graniczne, modernizowane przejścia graniczne, remontowane drogi. Wzrosła liczba wydarzeń i imprez turystycznych. Pojawiły się dwujęzyczne mapy i gazety. Coraz większą rolę w rozwoju ruchu turystycznego zaczęła odgrywać administracja samorządowa. Zainicjowano działania na rzecz otwarcia przejścia granicznego na Mierzei Wiślanej. Wejście w życie umowy o małym ruchu granicznym stało się ogromną szansą dla aktywizacji ruchu turystycznego. Ruch graniczny w 2012 r. były największy od roku 2002, nie objął jednak podróży morskich i podróży po Zalewie Wiślanym. W przyszłości pogranicze polsko-rosyjskie może stać się atrakcyjną destynacją transgraniczną.

Literatura

- Brodecki Z. (red.), *Regiony*, Wyd. Lexis Nexis, Warszawa 2005.
- Falkowski K., *Czynniki i ograniczenia konkurencyjnego rozwoju regionów przygranicznych. Ujęcie teoretyczne*, [w:] *Wschodnie pogranicze rozszerzonej Unii Europejskiej. Czynniki konkurencyjności*, red. E. Teichmann, SGH, Warszawa 2006.
- „Gazeta Wyborcza” z dnia 17 października 2003.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych [MSW], <http://www.msw.gov.pl/portal/pl/622/8266/Rosja.html>.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych [MSZ], http://www.kaliningrad.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/polak_w_ok/strefa_nadgraniczna/.
- Palmowski T. (red.), *Pogranicze polsko-rosyjskie – problemy współpracy transgranicznej z Obwodem Kaliningradzkim*, Uniwersytet Gdański, Gdynia–Pełplin 2007.
- Palmowski T., *Rola regionów transgranicznych w procesie integracji Europy Bałtyckiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2000.
- Sadowski A., *Spoleczne problemy wschodniego pogranicza*, Dział Wydawnictw Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, Białystok 1991.
- Słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 2012.
- Straż Graniczna (SG), http://www.strazgraniczna.pl/wps/portal/ tresc?WCM_GLOBAL_CONTEXT=pl/serwis-sg/polskie_formacje_graniczne/granice_rp/.
- “Travel Trade Gazette” [TTG] 2013, no. 4 (238).
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o warunkach podróży obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i obywateli Federacji Rosyjskiej, „MP” 2003, nr 51, poz. 800.
- Umowa między Wspólnotą Europejską a Federacją Rosyjską o ułatwieniach w wydawaniu wiz obywatelom Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej, DzU L 129 z 17 maja 2007.

COOPERATION FOR TOURISM DEVELOPMENT ON POLISH RUSSIAN BORDER

Summary: The aim of the article is to prove that international cooperation between two countries may be a crucial factor of tourism development. The author concentrates on border area between Poland and *Kaliningrad Oblast* of Russian Federation. The analyzed border area is a territory of interaction between cultures, languages and nations. Local border traffic is subject to a unique regulation aimed at the simplification of border crossing. The Polish Russian border area becomes a transborder region and destination.

Keywords: border, Kaliningrad region, tourism, cooperation.